

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN HİZMET-İÇİ EĞİTİM PROGRAMLARINI HAZIRLAMADA ÜNİVERSİTE'NİN ROLÜ

Dr. Hayal KÖKSAL

M.Ü. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
Anadolu Hisarı/İstanbul

ÖZET

Toplumumuzun temel kurumlarından biri olan üniversitelerimizin çeşitli görevleri vardır. Bu görevler değişik çalışma ve uygulamalarla yerine getirilmeye çalışılır. Öğretmenlerin yetiştirilmesi, mezuniyet sonrası eğitimlerinin sürdürülmesi ve bu konuda sistemli çalışmaların, onların hizmet süresince yaptıkları çalışmaların sürekli takibi ve değerlendirilmesiyle yürütülmesi üniversite, akademik yönetiminin en önemli amaçlarından biri olmalıdır. Öğretmen başarısının değerlendirilmesinden sonraki safha; öğretmenlerin hizmet-içi eğitim ihtiyaçlarının belirlenip bu amaçlara yönelik en uygun hizmet-içi eğitim programlarının düzenlenmesidir. Okul-bazlı hizmet-içi eğitim son yıllarda Avrupa ülkelerinin üzerinde önemle durduğu konulardan biridir. Hizmet-içi eğitim konusu diğer tüm branşlarda olduğu gibi Beden Eğitimi öğretmenleri için de önemli ve hassas bir konu. Üniversitemizin "Beden Eğitimi" öğretmenlerine yönelik hazırlanacak bir seri "Hizmet-içi" eğitim programı konusundaki rolünün ne derece önemli olduğu yadsınamaz. Motive edilmiş, eşit şartlarla, standartlara uygun ve hatta üstün performansla, olimpizm ruhunu içinde duyarak yetiştirilmiş öğretmenlere ve dolayısıyla öğrencilere sahip olmak istiyorsak "Hizmet öncesi ve hizmet-içi öğretmen eğitimi" konusuna büyük önem vermemiz gerekmektedir.

BEDEN EĞİTİMİ PROGRAM GELİŞTİRMEDE SON UYGULAMALAR

Son yıllarda Beden Eğitimi öğretmenleri ve spor antrenörlerinin okullarında ve salonlarında çalıştırdıkları öğrencilerin disiplin ve motivasyon sorunlarında önemli bir artış olduğu saptanmıştır. Kendilerine bunun sebebi sorulduğunda verilen cevap genellikle aynı: "Çocuklar artık eski gibi değil. Bunlar zamane çocuğu!" Bu cevap, artık eski eğitim yöntemlerinin çocukların yönlendirilmesine yetmediği veya etkisiz olduğu yolunda. Eğitimcilerin haklı olduğu bir gerçek. Doğaldır ki; bu denli hızlı değişimin yaşandığı, alternatiflerin sonsuz denebilecek çoklukta olduğu, medya ve bilgisayarlar yoluyla bilgi patlamasının yaşandığı bu devirde, çocuklar da çoğulcu toplum düzeni içinde farklı değer sistemleriyle yoğuruluyorlar. Marjinal yaşam tarzları geçmişe göre daha hoşgörülü karşılanıyor. Yeni yaşam tarzlarının belirlediği ortamlarda, aynı zamanda daha fazla şaşkınlık, güvensizlik, yabancılık, ihmal edilmişlik ve uyum güçlüğü duygularının yaşanılması da kaçınılmaz oluyor (Cox, 1979: 112). Batı toplumunun bizden çok da-

ha önce karşılaşmış olduğu buluş çağı çocuklarındaki intihar ve cinayet oranlarının yüksekliği, çocuk yaştaki hamilelikler, öğretmen ve arkadaşlara karşı gösterilen saldırgan davranışlar ve okula devamsızlık olayının artışı, Türk toplumunu da rahatsız edip endişelendirmeye başladı.

ABSTRACT

Universities being fundamental organisations of societies, have various missions and they try to accomplish these missions through certain activities and procedures. The systematic study of the teachers and the analysis of actual teaching for evaluation purposes must be one of the most important goals of the "academic" administration because this is an objective manifestation of the achievement. After the evaluation of the success of the instructors, the next step will be the assessment of the training needs of the teachers and the development of the most appropriate in-service education program to meet these needs. The role of the administration in establishing and carrying out an in service education program for "teachers of sports" cannot be overlooked. In order to get satisfactory outcomes such as; motivated students with the spirit of "Olympism", equal opportunities, and high quality instruction, teacher training and also development gain importance. To achieve this, what can be done by the administration at the Higher School of Physical Education and Sports?

İHTİYAÇLAR VE DEĞERLER

Eğitimcilerin günümüzde motivasyon ve disiplin olaylarıyla geçmişe oranla daha fazla uğraşıyor olması, bazı program (müfredat) değişikliklerinin ivedilikle yapılması gerektiğinin en önemli kanıtıdır. Spor eğitimcileri ve liderlerinin yok etmeyi, en azından minimuma indirmeyi amaçladıkları disiplin ve motivasyon sorunlarını, son günlerde beliren bir takım ihtiyaç noktalarına odaklayarak çözümlenebiliriz. Bu ihtiyaçlar Hellison'a (1985:2) göre şöyle sıralanabilir:

1. Sınıflarda veya takımlardaki **kontrol** olayını geliştirme zorunluğu - Çocuklarımız değişen ev ortamları ve sosyal gelişmelerden dolayı daha fazla ilgiye ihtiyaç duymakta ve bu sorunlar sonucunda okuldaki başarısızlık isyankârlığa ve hatta okulu bırakma olayına kadar varmaktadır. Kontrolünden çıkmış çocukları eğitmek çok zordur.

2. Öğrencilerin **makul** ve sorumluluk gerektiren **seçimler** yapmalarına yardımcı olmak zorundayız.

3. Öğrencilerimizin daha oturmuş, kolay dejenere olmayacak **kişisel** yaşam tarzları geliştirmelerine liderlik et-

melimiz. **Sosyal oturmuşluk** (Social Stability) öğrencileri-mizde iş birliği, şefkat ve yardımlaşma yoluyla geliştirilebilir.

4. Okullarımızın yetersiz olduğu konularla yüzleşmek ve bu eksiklikleri kabul etmek zorundayız. Böylelikle iyileştirilmeleri daha **etkili** hale getirmek için çaba gösterme yoluna gideriz.

5. Bütün bu ihtiyaçları ancak **fiziksel faaliyetleri** tam bir iş birliği ruhu içinde öğretilmesiyle karşılayabiliriz.

Kontrol, mantıklı seçim, kişisel ve sosyal oturmuşluk ya da bozulmazlık, okulların daha etkin hale getirilişi ve fiziksel faaliyetlerin öğretilmesi gibi değerlerin koordineli olarak tüm toplum bireyleri tarafından gerçekleştirilmesine büyük bir ihtiyaç vardır.

AMAÇLAR

Geleneksel Beden Eğitimi ve Spor dersinin program amaçları (goals) günümüz sorunlarını şu ya da bu şekilde ihmal etmektedir. Beden Eğitimi derslerinin programı; bugünün sorunları üzerinde yoğunlaşmak yerine, öğrencilerin spor ve antrenman becerilerini kavrama, olumlu ve aktif bir yaşam tarzı tavrı geliştirme ve buna bağlı bazı kavramları öğrenme konularında hazırlanmaktadır. Böylelikle, özellikle Beden Eğitimi Öğretmeni yetiştiren bazı kurumlar ve öğretim elemanları, öğrencilerin kontrol altında, bazı beden eğitimi programlarına katılmakla eğitildiğini ve otomatikman sosyal stabiliteyi sağlayabildikleri düşünce-sindeler. Bu bağlamda, ihmal edilen önemli konu öğrencinin öz sorumluluk duygusudur. Öğrencilerimizin kendi öğrenme olgularını gerçekleştirme yolunda sorumluluk duygusunu nasıl edinecekleri, nasıl akılcı seçimler yapacakları ve anlamlı ve de tatmin edici bir yaşam tarzını nasıl geliştirecekleri konusu gözardı edilmektedir.

Hızla değişen dünyamızda, bireylerin sosyal bozulmazlığını gerçekleştirmek için ihtiyacı olan bir diğer kişiye nasıl ve ne şekilde destek verip, iş birliği içine gireceklerini öğrenmeye de ihtiyaçları var. Çağdaş eğilimlerden olan öz kontrol (self-control) ve öz sorumluluğu (self-responsibility) yerleştirip, geliştirecek program amaçlarına da acilen ihtiyaç var. Bu amaçları sıralayıp gerçekleştirebilmek için öğrencinin gelişim düzeylerini (level) bilmemiz gerekiyor (Craig, 1982:18). Bu düzeyler şöyle sıralanabilir:

0. Düzey: Sorumsuzluk - Henüz motive ve disipline edilmemiş öğrencinin bulunduğu seviye. Öğrenciler bu seviyede spor faaliyetlerine katılmayı reddedip bir takım mazeretlerle spor ortamından uzaklaşmaya çalışır.

1. Düzey: Kendi kendini (Öz) Kontrol - Öğrencilerin kendi davranışlarını kontrol edebildikleri, sorumluluk duygusunu dış otoriteden yavaş yavaş devralmaya başladıkları düzeydir.

2. Düzey: İşe Girişme - Öğretmenin denetimi altında günlük motor becerileri ve alıştırma derslerini almaya başlama düzeyidir.

3. Düzey: Öz Sorumluluk - Öğrencilerin seçimleri konusunda daha fazla sorumluluk alıp bu seçimlerini kişilikleri ile bağdaştırma ihtiyaçlarını vurgulayan düzeydir.

4- Düzey: (Başkalarını) Koruma - Öğrencilerin kendilerini aşip başkalarını düşünüp onlara yardım etme ihtiyacına ulaştığı düzeyi gösterir.

Bu gelişim düzeyleri zamanımızın disiplin ve motivasyon sorunlarıyla ilgili değerlere ve program ihtiyaçlarına kabaca uyum göstermektedir. İlk düzey olan **öz kontrol**, sınıflarımızdaki ya da takımlarımızdaki kontrol ihtiyacına cevap vermekte; ikinci düzey **işe girişme**, kişilik oturmasına yardımcı olacak günlük, rutin faaliyetlerden ve beden eğitimi ve spor programlarının ana teması olan bedensel aktivasyon ihtiyaçlara cevap vermekte; üçüncü düzey **öz sorumluluk**, kişilik gelişimini geliştirip, sorumluluk gerektiren, akılcı seçimler yapma ihtiyacını karşılamakta; son düzey olan **başkalarını koruma (caring)** ise, bir takım elemanı olarak yaratıcılık ve sorumluluk gerektiren kararlar verebilme ihtiyacını cevaplamaktadır.

Tüm bu düzeyler yalnız günümüz sorunlarına çağdaş çözümler getirmekle kalmamakta, uzun süredir geniş eğitim kitlelerinin desteklemiş olduğu geleneksel insani değerlere de uymaktadır.

DÜZEYLERE UYGUN STRATEJİ KULLANIMI

Yukarıda sayılan düzeylerin belirlenmesi, planlanmamış bir takım eğitim faaliyetlerine; planlama, öğretme ve değerlendirme konularında önemli bir alt yapı oluşturur. Sheehy'in (1981: 110) geliştirmiş olduğu beş genel strateji, düzenli ve kurala uygun olarak değerlendirilip kullanıldığında, öğrencilerin düzeylerini tanımada hem öğrencilere hem de öğretmenlerine ışık tutar. Bu stratejiler:

1. Öğretmenin Konuşması (Teacher Talk): Bu grubu, öğretmenin öğrencilerine anlattığı bilgiler oluşturur. Düzeyler hakkında öğrencilere bilgi verme, birtakım örnek olayları, öğrencilerin yardımı ile açıklanan düzeylere oturtma çalışmaları hep bu stratejinin içinde yer alır.

2. Model Oluş (Modeling): Bu, öğretmenin öğrencilerin önünde yaptığı her şeydir yani tavrıdır, davranışıdır.

3. Destekleme (Reinforcement): Öğrenciye herhangi bir bireysel tavır ya da davranışı nedeniyle öğretmeni tarafından yapılan destekleyici bir söz, hareket veya bir söz, hareket veya bir mimiktir.

4. Düşünce Zamanı (Reflection Time): Bu öğrencinin düzeyi ile ilgili olarak öğrendiklerini düşünerek geçirdiği süredir.

5. Öğrenci Paylaşımı (Student Sharing): Öğrencilere programın belli bir safhası sırasında program hakkındaki görüşlerinin sorulmasıdır. Genellikle 3. ve 4. düzeylerde uygulanır.

6. Özel Stratejiler (Specific Strategies): Öğrenci etkileşimini artırmak amacıyla her öğretmene özel ve özellikle 3. düzeyden sonra uygulanan taktiklerdir.

Bu stratejilerin amacı yukarıda sözü edilen gelişme ve düzeylerine uygun olarak spor salonu içinde veya dışında öğrencilerimizi hareketli tutmak ve düzeylerini yükseltmeye yardımcı olmaktır. Doğal olarak teori ile uygulama arasında biraz fark olacaktır ama bu fark; doğru bir yaklaşımla en aza indirgenebilir. İyi yetişmiş bir eğitimci, bireysel farklılıkları da elimine etmeyi başaracaktır. Yukarıda sözü edilen düzey ve stratejileri bir saatlik ders planı üzerinde göstermemiz gerekirse, alttaki plan iyi bir örnek oluşturabilir:

Ders Planı (45 Dakika)

Ayrılan Zaman	Örnek Ders	Düzye(ler)	Strateji
0-5 Dakika	1. Öğretmen gelişim düzeyine uygun bir önceki ders hakkında konuşur.	0, 1, 2, 3, ve/ya 4	Öğretmen Konuşması
	2. Öğrenciler konuyu tartışır.	0, 1, 2, 3, ve/ya 4	Öğrenci Paylaşımı
20-30 Dakika	3. Yeni konu: alıştırmalar, beceri ve oyunlar.	2	Model, destekleme, Özel
10-15 Dakika	4. Bağımsız çalışma veya oyunlar	3	Destekleme, Özel
	5. Bazı öğrencilere rol yaptırma	4	Destekleme, Özel
	6. Alternatif Çalışma: Zor anlayanlar için ek örnekleme	2	
3-5 Dakika	7. Öğrenciler kendi gelişmeleri hakkında konuşur ve kendi kendilerini değerlendirirler.	0, 1, 2, 3, ve/ya 4	Düşün zamanı

SONUÇ

Bu makalenin amacı orta dereceli okullarımızda uygulanmakta olan beden eğitimi ve spor programlarının (müfredatlarının), günümüzde yoğun olarak yaşanan disiplin ve motivasyon gibi sorunlara yetmediğini vurgulamak ve beş çeşit gelişme düzeyi ve altı değişik sınıf içi stratejisi ile spor salonunda ve hatta dışında çalışmalar yapmakta olan spor eğitimcilerine yardımcı olmaktır. Derslerini daha güncelleştirip öğrencilerine daha yakın olmayı amaçlayan ileri beden eğitimi öğretmenlerinin bu konuda daha fazla çaba gösterip yeni stratejiler geliştirip uygulayacaklarını

biliyoruz. Ama bu çabanın, sadece öğretmende gelmeyeceği de aşikârdır. Millî Eğitim Bakanlığı, Hizmetiçi Eğitim Daire Başkanlığının, bir takım spor birimleri ve hatta Türkiye Olimpiyat Komitesi ile ortak olarak hazırlayıp, uygulayacağı iyi düzenlenmiş ve yaygın bir şekilde uygulamaya koyacağı Hizmetiçi Eğitim programlarına; hem öğretim elemanı takviyesi ve hem de amaca yönelik hizmet-öncesi formasyon ve uygulama programlarıyla Beden Eğ. ve Spor Yüksekokullarımızın da destek vereceği açıktır. İlgililerin bu konuda ellerinden gelen çabayı, en kısa zamanda gösterecekleri konusuna inanmak istiyoruz. Çünkü biliyoruz ki, öz değerleri kazanmanın ve korumanın yolu spordan geçmekte ve yine biliyoruz ki; "Sağlam kafa, sağlam vücutta bulunur."

KAYNAKLAR

- COX, H., 1979. *Turning east: The promise and Peril of the New Orientalism*, Touchstone Books: New York.
- CRAIG, D., 1982. *What Values? Ethics in Education*. Allyn & Bacon Ltd., Boston.
- HELLISON, D. R., 1985. *Goals and Strategies for Teaching Physical Education*, Human Kinetics Publishers, Inc., Illinois.
- SHEEHY, G. 1981. *Pathfinders*, Morrow & Co., New York.